

УДК 377.5:7047

Вісікайло Т.В.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КОПІЮВАННЯ ПЕЙЗАЖІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ СЕРЕДНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті доводиться доцільність використання художньої спадщини вітчизняних та закордонних майстрів пейзажу з метою підготовки до проходження плерної практики студентів художніх училищ. В основу вивчення досвіду попередників покладено метод копіювання пейзажних творів митців з метою вивчення їхньої методики, що надасть необхідні знання та навички для здійснення самостійної роботи над пейзажем в умовах плеру. Ефективність засвоєння цих знань залежить від раціональної організації роботи над копіями. Методика роботи над копіями передбачає спрощений підхід у оволодінні необхідним досвідом; застосування комплексу завдань, спрямованих на творчий розвиток студентів, їх пізнавальної активності, самостійності та логічного мислення, що має сприяти результативності проходження плерної практики.

Ключові слова: пейзаж, плерна практика, метод копіювання, художнє училище, методика роботи над копіями, педагогіка.

Вісікайло Т. В. Применение метода копирования пейзажей в процессе подготовки к плерной практике студентов средних специальных учебных заведений. В статье обосновывается целесообразность применения художественного наследия отечественных и иностранных мастеров пейзажа с целью подготовки к прохождению плерной практики студентов художественных училищ. В основе изучения опыта предшественников лежит метод копирования пейзажных произведений художников с целью изучения их методики, которая даст необходимые знания и навыки для осуществления самостоятельной работы над пейзажем в условиях плера. Эффективность получения этих знаний зависит от рациональной организации работы над копиями. Методика работы над копиями предусматривает упрощенный подход в овладении необходимым опытом; использования комплекса заданий, направленных на развитие творческих способностей студентов, их познавательной активности, самостоятельности и логического мышления, которые должны способствовать результативности прохождения плерной практики.

Ключевые слова: пейзаж, плерная практика, метод копирования, художественное училище, методика работы над копиями, педагогіка.

Vysikaylo T. V. The usage of the method of copying landscapes in the process of a preparation to the practice of the students of secondary schools. Anotation. The article proves the expediency of usage the artistic heritage of domestic and foreign landscape masters, in order to prepare students of art schools for passing plein air practice. The basic method of studying the experience of predecessors is – to duplicate the works of landscape artists with the purpose of studying their techniques. That will provide the necessary knowledge and important skills for creation their own work in the landscape plein air context. The effectiveness of learning depends on rational organization of the duplicate work. The duplicate work methods provides a simplified approach to mastering the necessary experience, such as: application of complex tasks that directed at students creative development, their cognitive activity, independence and logical thinking, which should contribute the performance of passing plein air practice.

Keywords: landscape, plein air practice, the duplicate method, art school, the methods of duplicate work, pedagogy.

Постановка проблеми: У художньо-освітньому просторі сьогодення гостро постає проблема формування високого професійного рівня фахівця, здатного до самостійного творчого мислення, інтелектуально розвиненого, що прагне постійного самовдосконалення. У набутті професійної майстерності студентів художніх училищ важливу роль відіграє робота на плері, основним завданням якого є створення пейзажу. Слід зазначити, що робота на плері створює певну проблематику для студентів-початківців, які опиняються у незвичних умовах, порівняно з аудиторними постановками, ретельно продуманими викладачем. З цього приводу виникає потреба у пошуку шляхів подолання наявних труднощів навчального процесу. У ході дослідження планується виявити доцільність використання методу копіювання пейзажів у підготовці до плерної практики студентів художніх училищ. Адже і досі в методиці викладання фахових дисциплін, зокрема плерної практики не сформовано єдиної науково обґрунтованої системи поглядів з приводу вивчення досвіду минулого, застосування роботи над копіями з метою покращення навчального процесу студентів художніх училищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи значну кількість наукових досліджень, які присвячені проблематиці оволодіння мистецтвом пейзажу, зауважимо, що більшість науковців та педагогів віддають перевагу роботі на плері і використанню досвіду копії як складової навчального процесу. Публікації О. Щіпанова, М. Маслової, В. Чурсіної становлять інтерес у дослідженні щодо специфіки роботи на плері. У працях О. Денисенко, Ю. Дюженко, І. Огієвської, А. Андрєєвої, Е. Ацаркіної висвітлюється значущість використання

методу копіювання у набутті молодими художниками професійної майстерності. Опираючись на наукові праці, можна з впевненістю констатувати необхідність ретельної підготовки студентів до роботи на натурі, що дозволить уникнути помилок під час проходження плерної практики. Метод копіювання пейзажних творів майстрів минулого цілком доречно використовувати як підготовчий етап до самостійної творчої роботи студентів на плері. Проте, залишається невисвітленим питання ефективної організації роботи студентів над копією, оволодінням необхідними знаннями з її допомогою, творчим застосуванням отриманого досвіду.

Формування цілей статті полягає у доведенні значущості використання методу копіювання творів вітчизняних та закордонних майстрів пейзажу, розробці методики роботи над копіями з метою набуття професійного досвіду, необхідного у результативній роботі під час проходження плерної практики студентів художніх училищ.

Виклад основного матеріалу: На сучасному етапі розвитку суспільства все більше уваги приділяється питанням вдосконалення професійної художньої освіти в Україні, що здатна впливати на формування цілісної особистості, її духовності, творчої індивідуальності, інтелектуального й емоційного збагачення. Художня освіта має розглядатися не лише як процес набуття професійних знань і вмінь, а перш за все як універсальний засіб особистісного розвитку студентів художніх училищ на основі виявлення індивідуальних здібностей, естетичних потреб та інтересів.

Вагоме значення у професійній підготовці студентів художніх училищ займає плерна практика, а зокрема, робота над пейзажем. Пейзажні серії, тема-

тичні композиції, в основі яких покладено пейзаж входять до переліку завдань з курсу «Літня практика» для студентів художніх училищ всіх рівнів підготовки. «Робота на пленері – це пошук справжнього живопису, шлях для постійного поглиблення, пошуку нових можливостей... Пленер – мистецька школа випробування живописного смаку для митців»[7, с. 151-152]. «Творчий підхід до зображення пейзажу базується на тих зорових образах і враженнях, які живописець отримує при роботі з природи»[5, с. 102]. Як зазначає О. Щіпанов, «відображення пейзажу з природи для початківця – більш складна задача, ніж робота над натюрмортом і навіть портретом. Перша особливість – сильне природне освітлення, що змінюється у залежності від часу дня і погоди»[8, с. 56]. Можна з впевненістю констатувати, що робота на пленері потребує ретельної підготовки. З метою підвищення ефективності роботи студентів під час проходження пленерної практики доцільно заохочувати творчу молодь до вивчення існуючого досвіду на прикладі відомих вітчизняних та закордонних майстрів пейзажу, до виконання копій з їх творів.

Аналіз джерельної бази показав, що копіювання слід розглядати як обов'язкову підготовчу ступінь для оволодіння різними видами мистецтва, особливо на початковому етапі навчання[1, с. 393-397]. Е. Ацаркіна зазначає: «Велику роль у педагогічній системі Петербурзької Академії мистецтв минулого відіграло копіювання старих майстрів. Воно було викликано не бажанням сліпо наслідувати художників, а нагальною потребою розширити знання вихованців у галузі технології мистецтва. Разом з тим юні художники вчилися на взірцях минулого вмінню втілювати свій задум у прекрасні форми мистецтва»[2, с. 245]. Художник, який багато пише копій з картин серйозно розширює свої професійні навички і врешті сам, у своїй живописній техніці стає більш досконалим[9,10].

Одже, у опануванні мистецтвом пейзажу значну роль слід приділяти методу копіювання, як складової учбового процесу. Яскраві представники Харківської пейзажної школи залюбки працювали над копіями, вивчаючи досвід вітчизняного мистецтва. Багато подорожували світом, придивляючись до європейського, та, навіть східного мистецтва. Так, наприклад, С. Васильківський багато копіював роботи барбізонців, М. Ткаченко – пейзажі Ф. Васильєва; П. Левченко, М. Бурачек – захоплювалися імпресіоністами[3, с. 124; 4, с. 12; 6, с. 68]. Досвід роботи над копіями безумовно сприяв збагаченню живописної палітри пейзажистів, не ставши на заваді формуванню власного самобутнього стилю митців. Отже нехтувати роботою над копіями було б необачно. Інша справа – як грамотно працювати над копією? З приводу цього має бути розроблена конкретна система, методика роботи над копіями, що у стислій формі повинна охопити історію пейзажу як вітчизняного, так і закордонного, а головне, сприяти пізнавальній активності студентів, їх прагненню наблизитися у своїй роботі до рівня славетних майстрів пейзажу. Було б недоречно вимагати від студентів - початківців одразу скопіювати, наприклад, класичний взірець - пейзаж С. Васильківського. Для цього потрібно мати досвід: володіти теоретичними знаннями та практичними навичками. Методика роботи над копіями має

будуватися за принципом – від простого до більш складного.

Так, студентам першого курсу пропонується проаналізувати пейзаж в іконі, використовуючи досвід релігійного мистецтва Стародавньої Русі, з метою набуття елементарних знань з композиції, кольору, колориту. Для прикладу обирається ікона Новгородської школи XVI століття «Параскева п'ятниця в житії. Страта Параскеви», сюжет якої розгортається на тлі пейзажу. Студенти мають виокремити пейзаж з ікони, проаналізувати композиційну будову, колірне рішення і виконати копію. Наступним етапом доцільно розглянути пейзажний живопис Стародавнього Сходу, де становлення пейзажного жанру відбулося набагато раніше, ніж у Європі (VII-VIII століття - у Китаї, XII – XIII століття – у Японії). Слід зауважити, що пейзажний жанр на Сході відіграв таку ж значущу роль, як ікона у релігійному мистецтві Стародавньої Русі. Відомий харківський пейзажист і педагог О. Судаков зазначав, що розумінню «простого» у мистецтві сприяє знайомство з традиціями прадавнього мистецтва, зокрема мистецтва Сходу[3, с. 148]. Графічна загостреність і декоративізм пейзажів К. Хокусая(серія робіт «36 видів гори Фудзі» 1830 р.) мають сприяти здатності студентів до узагальненя як композиційних, так і колірних. Як наступний етап – вивчення західноєвропейського пейзажу XVI століття. Прикладом може слугувати пейзаж П. Брейгеля Старшого «Повернення мисливців» (1565), в основі якого чіткий розподіл на плани, обмежена колірна палітра, що дозволить студентам під час копіювання дослідити послідовність створення пейзажу майстром. У вивченні пейзажу Харківської живописної школи XIX – XX століття на прикладі пейзажу С. Васильківського «Козача левада» (1893) студенти першого курсу мають використовувати арсенал здобутих знань та навичок. Чітко аналізувати композицію пейзажу, її особливості. А найголовніше, усвідомлювати, що кінцевий результат, яким захоплюється глядач, є сукупністю злагоджених і поетапних дій художника.

У процесі роботи над копіями доцільним є використання таких прикладів пейзажної майстерності, які дозволять легко проаналізувати правила, прийоми і засоби композиції, особливості колористичного рішення. З метою формування професійної майстерності й розвитку творчих здібностей студентів під час роботи над копіями можливо застосовувати такі етапи:

— *ретельна копія*, що передбачає невідхильне відтворення роботи майстра;

— *копія – імпровізація*, що дозволяє певні відхилення від оригіналу в бік або спрощення, узагальнення, або додавання;

— *власний пейзаж* за принципом виконаної копії, що є підсумком роботи над копією та розкриває творчі можливості студента.

Важливою складовою навчального процесу є також необхідність переконання студентів у тому, що отримані знання на основі вивчення досвіду художньої спадщини минулого допоможуть сформулювати міцний професійний фундамент, що надасть імпульсу для самостійного творчого зростання, розширення творчих обріїв, формування художнього смаку.

Висновки: У формуванні професійної майстерності студентів художніх училищ набуває потреба у пошуку шляхів оптимізації навчального процесу.

Серед актуальних питань сучасної художньої освіти є вдосконалення роботи студентів під час проходження пленерної практики, основним завданням якої являється виконання пейзажу. Оволодіння мистецтвом пейзажу напряму залежить від вміння студентів працювати на натурі. Опираючись на наукові дослідження О. Щіпанова, М. Маслова, В. Чурсіної, слід зазначити, що робота над пейзажем в умовах пленеру потребує ретельної підготовки. Вагому роль у процесі підготовки до пленерної практики має відігравати активне вивчення студентами художніх училищ досвіду попередників шляхом копіювання пейзажних творів вітчизняних та закордонних майстрів. Метод копіювання широко застосовувався у педагогічній практиці Петербурзької Академії мистецтв XIX – початку XX століть, про що свідчать публікації А. Андрєєвої, Е. Ацаркіної, І. Огієвської, Ю. Дюженко, О. Денисенко.

У процесі дослідження з'ясовано, що робота над копіями приносить користь молодим художникам, надаючи можливість поетапного вивчення методики виконання пейзажу та опанування різноманітних технік письма майстра.

Аналіз теоретичних матеріалів довів, що існує проблема створення авторської методики, спрямованої на формування професійних знань, навиків, розширення творчих можливостей студентів. Процес роботи над копіями передбачає ознайомлення студентів з історією вітчизняного, східного та західно-європейського пейзажу, здійснення системного аналізу творів з метою виявлення їх технічних особливостей. Запорукою ефективності використання досвіду копіювання є творчий підхід до вирішення зазначеної проблематики. Так, окрім ретельної копії, студентам пропонується вдаватися до імпровізації та створення

власних робіт, з урахування набутого досвіду. Окремо слід наголосити, що метод копіювання доцільно впроваджувати як підготовчий етап до пленерної практики, що дозволить підвищити продуктивність роботи студентів безпосередньо на натурі, надасть можливості почувати себе більш вільно та впевнено.

Подальші дослідження можуть бути використані у створенні навчально-методичних розробок з рисунку, живопису, композиції для середніх спеціальних (художніх) навчальних закладів, а також метод копіювання доцільно впровадити у розробці авторської методики, під час викладання фахових дисциплін та перш за все, у підготовці до пленерної практики.

Список використаних джерел:

1. Андреева А. В. Основы копийного мастерства как формы обучения монументальной канонической религиозной живописи [Текст] / А. В. Андреева // Молодой ученый. — 2012. — №8. — С. 393-397.
2. Ацаркина Э. Брюллов. Жизнь и творчество. / Э. Ацаркина. — М.: Искусство, 1963. — 524 с.
3. Денисенко О. И. Судаков А. Портрет земли: Живопись, графика / О. Денисенко. — Х. : Институт монокристалов, 2005. — 164 с.
4. Дюженко Ю. М. С. Ткаченко / Ю. Дюженко. — К. : Мистецтво, 1963. — 42 с.
5. Маслов Н. Пленер: Практика по изобразительному искусству. Учебное пособие для студентов худож.-графич. факультетов пед. ин-тов / Н. Маслов. - М. : Просвещение, 1984 — 112 с.
6. Огієвська І. С. І. Васильківський / І. Огієвська. — К. : Наукова думка, 1980. — 165 с.
7. Чурсіна В. Робота на пленері. Проблеми теорії і творчої практики / В. Чурсіна // Мистецтвознавчі та культурні аспекти дизайну. — Харків: ХДАДМ, 2011. — Вип. 5 — С. 151-152.
8. Щіпанов А. Юным любителям кисти и реза / А. Щіпанов. - М.: Просвещение, 1975. — 245 с. — С. 56.
9. . http://www.artofmasters.ru/copies_of_paintings.html
10. <http://paintingart.ru/phorum/about-all/9999.html>

УДК 613.4(10)

Гандзюк Л.А.

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ ШВЕЙНОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті аналізуються питання діагностики рівня сформованості естетичних смаків майбутніх техніків-технологів швейного виробництва. Запропоновано низку критеріїв та показників, що дозволяють визначити високий, середній та низький рівень відповідної естетичної підготовки майбутніх фахівців швейної справи.

Ключові слова: критерії та показники, естетичні смаки, техніки-технологи швейного виробництва.

Гандзюк Л.А. Критерии и показатели сформированности эстетических вкусов будущих техников-технологов швейного производства. В статье анализируются вопросы диагностики уровня сформированности эстетических вкусов будущих техников-технологов швейного производства. Предложен ряд критериев и показателей, позволяющих определить высокий, средний и низкий уровень соответствующей эстетической подготовки будущих специалистов швейного дела.

Ключевые слова: критерии и показатели, эстетические вкусы, техники-технологи швейного производства.

Gandzyuk L.A. Kriterii ta pokazniki sformovanosti estetchnih smakiv maybutnih tehnikiv-tehnologiv sewing virobnitstva. We articles analizuyutsya supply diagnostiki rivnya sformovanosti estetchnih smakiv maybutnih tehnikiv-tehnologiv sewing virobnitstva. Zaproponovano low kriteriiv that pokaznikiv scho dozvoliyayut viznachiti temple, seredniy that nizky riven vidpovidnoї estetchnoї pidgotovki maybutnih fahivtsiv shveynoї right.

Key words: kriteriiv that pokazniki, estetchni relishes, tehniki technologists sewing virobnitstva.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті визначено основну мету освіти, спрямованої на естетичне виховання та всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків, ідеалів та розвитку художньо-творчих здібностей. Актуальність проблеми творчого розвитку дитини сьогодні є провідною в усіх державних документах про освіту. У Законі України "Про освіту", визначено, що відродження

України, її розвиток як могутньої незалежної держави значною мірою залежить від творчості та активності членів суспільства, їх ініціативи, умов, які створюються для розвитку та реалізації творчого потенціалу кожної особистості [1]. Отриманий на основі теоретичного аналізу матеріал дозволяє констатувати, що естетичні смаки є важливою складовою сучасного соціокультурного процесу, розвитку особистості та професійної діяльності, спрямованих на створення матеріальних і духовних цінностей. У